

Samenvatting: Beslissingen bij financiële schaarste

Wereldwijd leven honderden miljoenen mensen in armoede. Zelfs in de rijkste landen van de wereld heeft een aanzienlijk deel van de bevolking moeite om de dagelijkse uitgaven te betalen. Dergelijke financiële problemen kunnen een groot aantal negatieve gevolgen hebben, variërend van een slechtere geestelijke en lichamelijke gezondheid tot een verminderde ontwikkeling en slechtere schoolprestaties bij kinderen, maar ook tot maatschappelijke uitsluiting en minder politieke participatie. Deze gevolgen van financiële tegenslag kunnen de financiële problemen verder verergeren, een fenomeen dat bekend staat als een armoedefuik. Om psychologische armoedefuiken beter te begrijpen, beschrijft de schaarste-theorie de subjectieve ervaring dat je te weinig geld hebt om alle dingen die betaald moeten worden ook echt te betalen. In de context van deze theorie bestudeert het onderzoek in dit proefschrift hoe financiële schaarste beslissingen beïnvloedt die relevante gevolgen kunnen hebben voor iemands financiële situatie.

In **Hoofdstuk 2** ontwikkelden we de *Huishoudtaak* waarin deelnemers de financiën van een huishouden beheren. Tijdens de taak induceerden we financiële schaarste door te variëren of deelnemers schulden of spaargeld opbouwen. In vijf experimenten onderzochten we het effect van financiële schaarste op *temporal discounting*—de neiging om toekomstige uitkomsten te devalueren. Deelnemers in de financiële schaarste conditie lieten sterkere temporal discounting zien bij zowel winst (geld ontvangen) als verlies (geld betalen). We vonden echter geen bewijs voor de hypothese dat een schaarste-*mindset* tot sterkere temporal discounting leidt als de beschikbare middelen in de financiële schaarste en controle conditie hetzelfde waren. Deelnemers in de financiële schaarste conditie lieten wel sterkere temporal discounting zien als ze in de toekomst een tekort aan beschikbare middelen konden verwachten. De vijf experimenten laten zien dat financiële schaarste temporal discounting versterkt als reactie op huidige of verwachte onvoldoende middelen. Dit suggereert dat mensen die financiële schaarste ervaren hun temporele voorkeuren op een verstandige manier kunnen aanpassen aan de problematische omstandigheden van hun financiële situatie.

In **Hoofdstuk 3** hebben we onderzocht of financiële schaarste samenhangt met financiële vermijding, oftewel de neiging om de eigen geldzaken uit de weg te gaan. Hiervoor hebben we een longitudinaal panelonderzoek uitgevoerd bij een grote representatieve steekproef van de volwassen Nederlandse bevolking. Over een periode van bijna 2 jaar gebruikten we vragenlijsten om de ervaring van financiële schaarste en het financiële vermijdingsgedrag van deelnemers te meten. We vonden dat meer initiële financiële schaarste samenhangt met een toename van financiële vermijding op een later tijdstip. Ook vonden we dat meer initiële financiële vermijding samenhangt met een toename van financiële schaarste op een later tijdstip. Hoofdstuk 3 laat dus zien dat financiële schaarste en financiële vermijding samen toenemen. Hoewel deze bevindingen geen oorzakelijke verbanden aantonen, sluiten ze wel aan bij het fenomeen van een psychologische armoedefuik.

In **Hoofdstuk 4** gebruikten we de *Huishoudtaak* uit Hoofdstuk 2 om te onderzoeken of financiële schaarste ook een oorzaak is van financiële vermijding. Deelnemers kregen tijdens verschillende rondes

van de taak een rekening gepresenteerd. Als maat voor financiële vermijding hebben we met een *eye-tracker* gemeten waar deelnemers naar keken. Daarnaast gaven we deelnemers de optie om het betalen van deze rekening uit te stellen tot het einde van het experiment. De resultaten toonden geen ondersteuning voor onze hypothese dat deelnemers die financiële schaarste ervaren hun aandacht minder zouden richten op de rekening (dat wil zeggen er minder naar kijken). We vonden echter wel dat deelnemers die financiële schaarste ervoeren eerder geneigd waren om het betalen van de rekening uit te stellen tot het einde van het experiment. Deze bevindingen suggereren dat financiële schaarste de neiging kan vergroten om het betalen van rekeningen uit te stellen, een vorm van financiële vermijding. In de context van dit onderzoek waren er echter geen aanwijzingen dat dergelijk vermijdingsgedrag gepaard gaat met vermijding in de aandacht voor negatieve financiële informatie.

In **Hoofdstuk 5** hebben we onderzocht of financiële schaarste samenhangt met een lagere ervaren controle over het eigen leven en of dit verband verschilt per maatschappij. Om dit te onderzoeken namen we een vragenlijst af bij mensen uit in 51 verschillende samenlevingen verspreid over de hele wereld. De resultaten lieten zien dat als mensen meer financiële schaarste ervaren, ze minder controle voelen over hun leven. Er was echter een grote variatie in dit verband tussen samenlevingen. Om deze verschillen te onderzoeken, combineerden we onze dataset met maatschappelijke indicatoren uit andere bestaande datasets. In tegenstelling tot onze hypothesen vonden we dat het verband tussen financiële schaarste en ervaren controle zwakker was in samenlevingen met lagere (in plaats van hogere) sociale voorzieningen, kwaliteit van instituties en arbeidsomstandigheden. Om deze resultaten beter te begrijpen, onderzochten we of andere maatschappelijke indicatoren de variatie in het verband tussen financiële schaarste en ervaren controle konden verklaren. We vonden dat zowel in samenlevingen met een lagere economische ontwikkeling als in die met meer collectivistische en traditionele waarden het negatieve verband tussen financiële schaarste en controle zwakker was.

Samengevat toont het onderzoek in deze dissertatie aan dat financiële schaarste temporal discounting en financiële vermijding verhoogt, en samenhangt met minder ervaren controle over het eigen leven. Deze dissertatie draagt daarmee bij aan ons begrip van psychologische armoedefuik.